

*Л. Б. Рябушка, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ "Українська академія банківської справи НБУ"*

РОЛЬ МЕХАНІЗМУ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН У РЕГУЛЮВАННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Сьогоднішні реалії міжбюджетних відносин охоплюють як фінансово сильні, так і слабкі бюджети на всіх рівнях адміністративно-територіального поділу з метою забезпечення проведення єдиної бюджетної політики в країні. Механізм міжбюджетних відносин є найбільш динамічною частиною бюджетної політики та активно використовується державою для регулювання соціально-економічних процесів у суспільстві. Економічна сутність механізму міжбюджетних відносин реалізується через сукупність форм, моделей, методів, інструментів і системи інституційно-правових структур, що є перерозподілом фінансових ресурсів між ланками бюджетної системи для забезпечення єдиних суспільних благ та послуг з метою стабілізації та стимулювання соціально-економічного розвитку місцевих бюджетів. Як активний елемент системи державного регулювання соціально-економічного розвитку, механізм міжбюджетних відносин має бути узгодженим, як за об'єктами реалізації відповідних заходів на макро- та мікрорівнях, так і за суб'єктами реалізації щодо визначення взаємодії державних органів влади, місцевих органів влади, територіальних громад. Саме механізм міжбюджетних відносин має сприяти гармонійному соціально-економічному розвитку регіонів, стимулювати діяльність місцевого самоврядування та базуватися не лише на поточному фінансовому стані місцевих бюджетів, а й враховувати потенційні економічні, фінансові, бюджетні, соціальні, демографічні можливості розвитку регіонів. На сучасному етапі механізм міжбюджетних відносин перебуває у процесі динамічної трансформації під дією потреб вирішення завдань соціально-економічного зростання адміністративно-територіальних одиниць і держави в цілому, усунення розбіжностей у фактичному розвитку регіонів шляхом покращення керованості фінансового забезпечення місцевих бюджетів.

Результати аналізу соціально-економічного розвитку регіонів підтверджують існуючі бюджетні асиметрії в розподілі "дотації вирівнювання – доходи місцевих бюджетів" та "субвенції – видатки місцевих бюджетів", які демонструють як позитивний, так і негативний вплив діючих інструментів механізму міжбюджетних відносин. З одного боку, неефективність розподілу дотацій вирівнювання збільшує поляризацію регіонів за доходами місцевих бюджетів, і як наслідок відбувається негативний вплив міжбюджетних відносин на регулювання соціально-економічних процесів. Збільшення дотацій вирівнювання в структурі

доходів місцевих бюджетів з 34,1 % у 2003 р. до 55,2 % у 2012 р. су-
перечить меті щодо стимулювання соціально-економічного розвитку
регіонів. Причиною зазначеної ситуації є особливості чинної методи-
ки розподілу трансфертів. Коригування механізмів надання фінансо-
вої допомоги регіонам України з метою підвищення її ефективності,
створення стимулів з нарощування дохідної бази місцевих бюджетів
вимагають застосування науково обґрунтованого методичного інстру-
ментарію, який повинен враховувати фінансовий, економічний, соціаль-
ний, інституційно-політичний, демографічний стан регіонів, потреби та
резерви регіонів. З іншого боку, застосування принципу субсидіарності
у наданні суспільних послуг у процесі фінансування витрат місцевих
бюджетів відповідно до покладених бюджетних повноважень обґрунто-
вує ефективність використання субвенцій та субсидій.

Отже, місцеві бюджети мають спільну задачу – необхідність на-
рощення власної дохідної бази, а більшість регіонів потребують іннова-
ційної стратегії регіонального розвитку. Тому, використовуючи інстру-
менти механізму міжбюджетних відносин, державні та місцеві органи
влади повинні створити умови для залучення інвестицій у регіони,
стимулювати ділову активність, фінансову незалежність місцевих бю-
джетів, підвищити якість надання суспільних послуг.

Рябушка, Л.Б. Роль механізму міжбюджетних відносин у регулю-
ванні соціально-економічних процесів [Текст] / Л.Б. Рябушка // Про-
блеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук.
праць. – Суми: УАБС НБУ, 2013. - Т. 2. - С. 78-80.